

виконавчими і розпорядчими органами, військовими частинами, політичними партіями, громадськими організаціями, незалежно від форм власності, підпорядкованості та приналежності, посадовими особами та громадянами. При здійсненні нагляду прокурори не можуть втручатися в діяльність піднаглядних їм органів, не наділені безпосереднім правом застосовувати заходи примусового впливу, скасовувати протизаконні акти управління та змінювати їх. Вони також не можуть притягати винних до правової відповідальності [4].

Здійснене дослідження правових підстав взаємодії прокуратури та суб'єктів публічної адміністрації у сфері побутових послуг дає змогу визнати, що особливістю вказаних суб'єктів публічної адміністрації є те, що законодавець поряд з іншими завданнями наділив указаних суб'єктів спеціальною галузевою компетенцією у сфері побутових послуг, що відрізняє їх від інших органів публічної влади.

Список бібліографічних посилань

1. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку : монографія / Т. О. Губанова та ін. ; редкол.: Н. О. Армаш та ін. ; за заг. ред. Т. О. Коломoeць, В. К. Колпакова. Запоріжжя : Гельветика, 2017. 327 с.

2. Скакун О. Ф. Теорія держави і права (енциклопедичний курс) : підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Еспада, 2009. 752 с.

3. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 13.11.2019).

4. Про прокуратуру : закон України від 14.10.2014 № 1697-VII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення: 13.11.2019).

Одержано 15.11.2019

УДК 343.1

Валерій Валентинович ЛИТВИНОВ,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального процесу

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ЩО БУЛО РОЗПОЧАТЕ СТОСОВНО НЕПОВНОЛІТНЬОГО

Закриття кримінального провадження, що було розпочате стосовно неповнолітнього, має свою специфіку. Вона проявляється у вимогах закону перш за все приймати альтернативні процесуальні

рішення, що дозволять якомога менше застосовувати до неповнолітніх засоби кримінального покарання за вчинене кримінальне правопорушення. Такі вимоги продиктовані як міжнародними так і вітчизняними нормативно-правовими актами: 1) Конвенцією ООН про права дитини від 20.11.1989; 2) Резолюцією 45/113 Генеральної Асамблеї ООН від 14.12.1990; 3) Законом України від 24.01.1995 «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей»; 4) КПК України, зокрема ч. 2 ст. 484 КПК України, де вказано що кримінальне провадження стосовно неповнолітнього повинно здійснюватися в порядку, що найменше порушує звичайний уклад життя неповнолітнього та відповідає його віковим та психологічним особливостям. Враховуючи зазначені норми, у разі закінчення досудового розслідування, слідчий зобов'язаний спочатку розглянути наявність підстав, за яких можливо було б прийняти процесуальне рішення про закриття кримінального провадження.

Як в теорії так і в практичній діяльності підстави закриття кримінального провадження прийнято розділяти на реабілітаційні (застосування яких вказує на невинуватість особи та є підставою відновлення усіх її прав, які були обмежені під час досудового розслідування) та нереабілітаційні (встановлення факту вчинення певною особою кримінального правопорушення, і разом з тим встановлення умов, за яких кримінальне провадження може бути закритим, але це не надає особі права відновлення прав, які були обмежені під час досудового розслідування).

В цій доповіді звернемо увагу на реабілітаційні підстави закриття кримінального провадження, що передбачаються п. 1, 2, 3, 4 ч. 1 ст. 284 КПК України. Прийняти рішення про закриття кримінального провадження за вказаними підставами вправі не кожен слідчий.

Слід зазначити, що відповідно до ч. 2 ст. 484 КПК України досудове розслідування стосовно неповнолітніх має право здійснювати лише належний суб'єкт – слідчий який спеціально уповноважений керівником органу досудового розслідування на здійсненні досудових розслідувань щодо неповнолітніх. Зазначена вимога стосується і прийняття рішення про закриття кримінального провадження. Варто зазначити, що це процесуальне рішення за реабілітаційною підставою слідчим приймається лише у провадженнях де особі (неповнолітньому) не повідомлялося про підозру (якщо неповнолітньому було повідомлено про підозру – провадження закриває прокурор). Зважаючи на те, що неповнолітньому не повідомлялося про підозру, в практичній діяльності існують випадки, коли рішення про закриття такого провадження приймає не спеціально

уповноважений слідчий, а слідчий по розслідуванню загальнокримінальних злочинів, що є порушенням закону. У КПК України чітко не визначає моменту (процесуальної дії чи рішення), з якого досудове розслідування повинен проводити спеціально уповноважений слідчий. Частина 2 ст. 484 КПК вказує, що такий слідчий здійснює досудове розслідування «щодо неповнолітньої особи». Щоб не допустити порушень вимог зазначеної норми, рішення про закриття кримінального провадження у вищезазначених випадках повинен приймати спеціально уповноважений слідчий, а підставою прийняття ним провадження до свого провадження є встановлення фактичних даних про те, що розслідуване діяння було (могло бути) вчинено неповнолітнім.

Окрім зазначеного, слід звернути увагу на ще одну відмінність прийняття рішення про закриття кримінального провадження стосовно неповнолітнього за реабілітаційною підставою передбаченою п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК України – встановлення відсутності в діянні складу кримінального правопорушення. Специфіка прийняття зазначеного рішення стосовно неповнолітніх, які не досягли віку 11 років полягає у тому, що воно приймається тоді, коли де-факто було вчинено суспільно небезпечне діяння (є у наявності такі елементи складу злочину як об'єкт та об'єктивна сторона), але у зв'язку з недосягненням особою 11-річного віку, до неї не можуть бути застосовані заходи кримінального примусу. Закриття кримінального провадження за реабілітаційною підставою у такому випадку не означає, що до неповнолітнього, або його батьків не будуть застосовані інші юридичні засоби впливу. Відповідно до ст. 3 Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» з метою профілактики правопорушень серед дітей, органами і службами у справах дітей здійснюється діяльність спрямована на виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню дітьми правопорушень, а також позитивний вплив на поведінку окремих дітей. Окрім цього, особа (потерпілий), яка зазнала шкоди від протиправних дій неповнолітнього може звернутися до суду з метою відшкодування такої шкоди.

Враховуючи зазначене, у разі закриття кримінального провадження у вищеописаному випадку, окрім повідомлення про прийняте рішення учасників кримінального судочинства передбачених у КПК України, слідчий про прийняте рішення повинен повідомити відповідну службу у справах дітей.

Рішення приймається шляхом винесення слідчим (або прокурором) постанови про закриття кримінального провадження. В мотивувальній частині зазначеної постанови необхідно надати

кваліфікацію суспільно небезпечним діям неповнолітнього вказавши час, місце, спосіб та інші обставини вчинення суспільно небезпечного діяння, мотив і мету його вчинення, вид і розмір шкоди, завданої суспільно небезпечним діянням, а також розмір процесуальних витрат.

Реабілітаційні підстави закриття кримінального провадження є імперативними. Їх встановлення тягне за собою обов'язкове закриття кримінального провадження.

Як висновок можна зазначити, про існуючу потребу удосконалення норм КПК України щодо закриття кримінального провадження, що було розпочато стосовно неповнолітнього. А саме закріпити норму якою передбачити обов'язок слідчого, прокурора надсилати постанову про закриття кримінального провадження стосовно неповнолітнього до відповідних органів і служб у справах дітей.

Одержано 12.11.2019

УДК 343.93

Олексій Миколайович ЛИТВИНОВ,

*доктор юридичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України,
завідувач кафедри кримінального права
і кримінології факультету № 1*

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Євгенія Олексіївна ГЛАДКОВА,

*кандидат юридичних наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ПРО «КУЗНЮ КАДРІВ» І РЕФОРМУ СИСТЕМИ ПОКАРАНЬ

У соціальній дійсності усе виразніше проявляються тренди «нovoї епохи»: соціальні інститути переходять від загальної раціональності, де нагромаджуються знання, до локального її різновиду, що триває дуже короткий період і нагадує перемикання програм пультом від телевізора, коли розрізнені образи складаються в хаотичну картину світу. Завдяки цьому нам прищепили потребу мислити не цілісними категоріями, а враженнями, цікавинками. Усе це – мала раціональність. Поступово все людство, культура, ідеологія, політика, час, простір переходять у нову форму. Замість